

10

Nevez-Amzer 1938

TAOLENN

	Pagenn
D'al lennerien, H. ar Sperneier	1
Pardon Sant Erwan, Maodez Glanndour	3
Arroudou diwar lavarou ar Fur Kadok, Erwanig	6
Diwar-benn kenvoaziu merdeadurez Bro-C'hall, Admiral Laurent	9
OBER a sav eun arnodenn	14
Kontadennou :	
Ha petra e oa ? Y.M. Mab Koïg	17
Renan al Louarn hag ar Barizianed, Jonkour . .	27
Ar rederien, troet diwar Andersen gant Alan . .	32
Ar paour hag e Donkadur, Milin ar Mee	36
Spered Leon	39
C'houez ar gouez ; beva, Youenn Drezen	40
Levriou nevez, M.M.	41
Ker-Vreiz, Sav	43
Geriou kroaz	44

Hep brezoneg Breiz ebet.

D'AL LENNERIEN

Unvaniez e klever goulenn a bep tu, zoken er broiou brasa diazezet start abaoe kantvedou ; tud a bep kredenn relijiel, politikel, kevredadel en em gav prest da gen-labourat daoust d'o rendaelou a wechall. Pebez skouer a ro ar broiou bras se d'imp ni Breiziz, izili eus eur vroad vihan o tihuni hepken, eur vroad ouz en em glask ! Daoust ha n'hon eus ket, muioc'h c'hoaz egeto, an dlead da en em unani ha da gentsourm evit tizout hor pal d'eomp holl : adsavidigez ar yez ?

War veur a dachenn ez eus da stourm evit ar brezoneg ; hogen eun araokadenn war bep tachenn a zo eur gammed war du an trec'h. Pep tra a c'hell skoazella n'eus fors pe araokadenn en emgann brezonek a dle beza graet. Teurel a dleer a gostez pep tra a c'heil gwanaat pe zisteraat, pe virout ouz eur wellaenn evit ar brezoneg. Ne foetomp ket hon nerziou o stourm ouz an den-man-den, ouz ar strollad-mañ strollad, war zigarez ma ne blij ket d'eomp penn an den, pe venoziu ar strollad ; eun dra hepken zo da welout : daoust ha vad a ra d'ar brezoneg an den-manden, ar strollad-man-strollad ? Ma ra vad, ma zalc'h e lec'h er stourm, enep ar gounid e labourit ma enebit outan, en eur goll, eus ho tu hag eus e hini, galloud-stourm da gas araok ar brezoneg.

Rak arabat eo ankounac'haat evel ma lavar M. Mordiern ez eo « mad enebourien ar vreizadelez e vefec'h evelse kaset d'eur bruzunadur a bobl gant dishenvelderioù ho kredennou relijiel, politikel, kevredadel h.a. O mad eo e vefec'h ouz en em gasaat, ouz en em zismegansi, ouz en em skei, ouz en em

zrailha. An enebourien-se, en em gav en o zouez paotred bet kelennet hag aroutet mat war gement tu a zo da douella ha da hoala an dud, teodou flour ha loavus, barrek da drei eun den kadarn penn evit penn, d'e lakaat da gasaat ar pezh a gehele, ha da genela ar pezh a gasae » (1).

Chom hep en em skei, hep droukkomz an eil diouz egile, diwall ouz en em zismegansi, hag ouz en em gasaat, ne dalvez ket koulskoude degemer ha kaout mat an holl oberou, an holl skridou, an holl venoziou, war zigarez ez int graet pe skrivet gant Brezoned.

Ret eo kaout burutellerez ha skridvarnerez ; n'eo ket difazi skridou hag oberou ar Vrezoned ; tevel war ar faziou, ar gwanderiou a vefe eur gaou (ma ouzer barn) hep ober vad ebet ; rak penaos anaoul ar faziou hag ar gwanderiou ma ne vezont ket diskouezet ? hor mad ha mad ar brezoneg eo eta e vefe barnerez reiz. Ouspenn, ar varnerez a zo eun testeni eus buhezegez an emzao. Eun druez e vefe gwelout ar Vrezoned o lavarout an eil d'egile : « Ro d'in an holenn ma roin d'it ar pebr » evel ma ra an dud koz ha kabac'h o leunia meur a akademi. Pec'hed e vefe eta mouga ar varnerez, hogen, eur vech c'hoaz, barn ha burutellat n'eo ket skei.

Gwelloc'h eget en em skei, frouezusoc'h evit an emzao, e vefe sevel etre an dud hag etre ar strolladou kevezerez a oberiantiz, helebini war an dachenn dihuni ar Vreiziz d'ar spered brezon, d'ho lakaat da

(1) Meven Mordiern, Gwalarn niverenn 88, meurzh 1936. Prederiadennou diwar benn ar yejou hag ar barzoneg, levrenn VI pajenn 1. An nep a fell d'ezan beza eur breizad em skiantek a dle lenn ar Prederiadennou.

en em anaout ha da en em zouja o unan. Eul lodenn vras eus hor pobl a chom c'hoaz da c'hounit d'an emskiant vrezon-se, ha n'eo ket en eur vaga kasoniou ha rendaelou etrezomp an hini a vo gounezet, met o labourat, pep hini diouz e du, pe a-gevret, ha kalonek.

Da ziskouez o deus, ar Vreiziz dihunet, e karont kement o bro hag o yez, ha ma ra ar poblou all ; o nerz hag o galloud o deus ivez da ziskouez en eur sevel eur vroad kouezet izel meurbet. Ma reont o reolenn oberia ha sonjal ouz reiz houarn M. Mordiern : « Brezon da genta », hep nac'h hini ebet eus o c'hredennou all, neuze e c'hellint stourm krenv evit o gwirioù, ha gounit an trec'h gouestlet d'ar re grenv.

H. AR SPERNEIER.

PARDON SANT ERWAN (Pedenn)

Aotrou, gwall-enkrezet eo va c'halon, gwall-enkrezet, Aotrou ; n'eo ket ar pedennou kustum a glevi diganin.

Deuet oun d'az kavout dre ma oas eur breutaer eus ar c'henta war an douar ; hag o veza bremañ dirak Doue, n'ac'h eus graet nemet gwellaat.

Eun istor koz a zo ganin ha koulskoude nevez bepred ; keit all 'zo emañ o randoni va c'hoaz ma 'z eo tremenet da gontenn vorn.

Met te, harper ar reiz a holl-viskoaz, daoust ha ne ri ket evidoun, patron truezus ar beorien en o glac'har ?

Setu : Eun den a veve gwechall en eun ti e kreiz maeziou Doue, Labourat a rae gant kalon frank ha renet mat e oa e beadra.

Arat doun a rae, hada stank e barkou, d'o mare e taolent frouez e-leiz. Evurus e veve 'n e diegez, rak niverus e oa e vugale, hag e veule an Aotrou Doue.

Met en e gichen eun den pinvidik, galloudus, krin e galon, a selle gant avi ouz parkou strujus e amezeg.

Hag heñ da lavarout : « Kemer a rin domani egile da ledanaat va hini. Mar ne blij ket d'ezañ e vin awalc'h evit stouva d'ezañ e c'henou.

Ha kemer a reas evel en doa divizet... o skuilha gwad e amezeg.

Da vevel da c'hounit an douarou laeret e lakaas mab an den lazet, 'n eur lavarout d'ezañ : « Sell peger mat oun, pa 'z lezan da labourat amañ. »

Re laosk e oa kalon ar paotr evit sevel a-enep ar mac'herez. Hag oc'h asanti chom da vevel, e vevelas e galon.

Neuze 'sonjas al laer : « Sujet mat e chom ar mab, nemet marteze en em savo ar c'houvibien.

Eomp hag eilpennomp o c'halonou, kemmomp o zeodou vit ma kollint betek sonj o lignez ».

Ha lemel a reas e vugale digant o zad war zigarez o sevenaat, ha difenn a reas outo komz yez o gouenn evit kemer hepken e hini.

Ken troet e oe o c'halonou ma teuas o dudi ober goap ouz o zad 'n eur vallozi ano Doue, ha ma kolljont betek sonj o frankiz hag istor o lignez.

Meveliet e oent kalz muioc'h c'hoaz eget o zad, ma servijas ar baotred da zavez-brezel, hag ar merc'hed galvet da vitizien a oe lorbet gant mibien ar mestr ha gwallet ganto.

Ha ken izel e oant diskennet ma kave d'ezo er stad-se beza tud speredek hag a-zoare.

Va c'hoarezed ha va breudeur ez eo...

Diwar an tiegez ne chom ken nemedoun a oar ez omp tud kouezet ha laeret. Met pa lavaran se d'ezo, e savont o diouskoaz 'n eur respont gant c'hoarz em eus kollet va skiant vat.

Setu perak, Sant Erwan Helouri, patron benniget, oun deuet hizio d'az kavout en eur zougen da relegou.

Pa gane ar re all a-bouez penn, n'en em eus gallet distaga grik gant an anken...

Ha gortoz a ran diganit evel ar paour kaez dall-se war riblenn an hent a c'houlenn aluzen en eur astenn eur voest sardin.

Gant e vouez truezus e kri, gant eur vouez ken doanuis ma 'z eo fromet va bouzellou : « C'houi hag a c'hell va sikour ho pezet truez ouzin ».

Aotrou, setu va ene 'n e druilhou o c'harmi davedout. Mar ne selaouez ket, klev petra vo lavaret diwar da benn.

Setu patron eur vro a zo graet anezañ patron ar vrentaerien ha n'hell ket daskori d'e bobl he madou laeret.

'Michañs e c'houlenni meulganou digant al laer... O, re rust eo va c'homzou, pardon d'in ; met te oar, gouzanvet em eus re.

Peogwir e tremenez hizio dre hon parkou da welout penaos emañ kont ganimp, selaou da vro e truilhou 'vel ar paour war ribl an hent, a c'houlenn diganit daskori d'ez i hec'h ene.

Maodez Glanndour.

**Arroudou diwar lavarou ar Fur Kadok
pe Sant Kadok, skrivancier koz a vro Gembre**

PENNLAVARENNOU

An hini a glask eun ali, ra c'houlenno anezañ gant ar fura.

An hini a c'hall meuli, ra veula ar gwella.

An hini a c'hoanta ar binvidigez, ra c'houlenno anezi gant ar pinvidika.

An hini a c'hoanta ar yec'hed, ra c'houlenno anezañ gant ar mezeg amparta.

An hini a glask eul largentez, ra c'houlenno anezi gant ar brokusa.

An hini a glask ar gwarez ra c'houlenno anezañ gant ar c'hreñva.

An hini a glask an druez, ra c'houlenno anezi gant an truezusa.

An hini a salud, ra saludo Doue da genta dreist-holl.

PENNLAVARENNOU ALL

Dre zerc'hel d'az ker e talc'hez d'az ano.

Dre virout da goun e virez ar furnez.

Dre zerc'hel da zourn serr e viri da vadou.

Dre zerc'hel d'ar peoc'h e talc'hez d'az prud.

Dre lakaat da amzer da dalvezout e virez da zonezonou.

Dre virout da goustiañs e virez pep eeunded.

ALIOU MAT

Ne vo ket hiroc'h an hent evit mont d'an oferenn.
Ne vo ket bihanaet al leve evit rei an aluzen.
Ne vo ket gwalc'hetoc'h an ene ma vez leuniet ar c'hof dreist-muzul.

Ar C'hrouer n'en deus ket muioc'h a gas ouz an den diboell eget ouz an den helavar.

Den ne oar pehini a vo e varo.

Arabat meuli an aluzen roet dre heg.

Ha pa vefe d'ezan an douar a-bez ne vije ket laouen an den piz.

N'ez eus a zen izel nemet al lorc'heg ha pa vefe ken uhel hag an heol.

N'ez eus a zen hegarat nemet an hini a vez habask ha seven.

N'ez eus a ouizieg nemet an hini en deus lennet kalz.

N'ez eus a eürusted nemet er peoc'h.

N'ez eus a fest nemet el laouender.

An holl brezegourien n'int ket fur, an holl dud dihelavar n'int ket sod.

An holl dud wisket e kañv n'int ket trist, an holl dud drant n'int ket frealzet.

Ne sell ket ar Maro piou en deus an tal kaera.

Ne gar ket Doue an hini a vag gwarizi.

Ne gar ket ar C'hrist an hini n'en deus ket truez ouz an ezommeien.

An hini n'eo ket bet trec'h d'e c'hoantegeziou fall n'eo ket mat da vont d'an Neñv.

N'eo ket fur atiza c'hoantegez ar pez ne vezer ket evit her c'haout.

Arabat ober fent war ar pez emañ an arvar d'hen heul.

Eur soloni vras a ziskouezer o kredi er pezh na vez ket ar wirionez.

Ne vezer ket fur o werza an Neñv evit ampresta an douar.

ALIOU

Na fizi ket en hini en deus da c'hourdrouzet.
Na gred ket en hini en deus da loavet.
Na glask eun degemer mat dindan ar Vuanegez.
Na glask ket a nesañded gant ar re zrouk.
Na glask ket al levenez hep ar mousc'hoarz.
Na glask ket fentigell gant eur c'hoziad klañv.
Na glask ket eur gounid dre al leziregez.
Na glas ket ar boellegez e lore'henteziou bras.
Na glask ket a c'hounid en aluzen.
Na glask ket a dro-val el leziregez.
Na glask ket ar peoc'h en disentidigez.
Na glask ar reizded nemet digant ar gengarantez.
Na glask ket beza trugarekaet evit eun nac'h.
Na glask en eul lestr goull nemet ar pezh a vez ennañ.
Na glask ket a zoujañs evit ar vuhezegez fall.
Na glask ket a zienkrez en dizeeunded.
Na glask ket medi ar garantez diwar al lore'hentez.
Na glask ket en dellezegez dindan an dirollerez boutin.
Na fars ket gant da enebourien.
Na glask ket a veuleudi diwar eun hir a rendael.
Na glask ket a ziwez-mat diwar eun hir a vac'ho-merezh.
Na glask ket a verz e-lec'h ma ne vez ket a striv.
Na c'hoari ket ouz neb a zo kalz re d'il.
Na glask ket a wirionez digant eun den a zeu a bell.

Na ro ket eur gefridi badus d'eun den garo ha displijus.

Na glask ket er riskl eur c'heneil aonik.

Na glask levenez d'az ene nemet er reizded.

Na glask biken 'pez na blij ket da Zoue.

ERWANIG.

Diwar-benn kenvoaziou merdeadurez Bro-C'hall

Setu ano eur pennad savet gant an admiral Laurent ha lennet dirak ar skolidi e milin Pennfoull (H. Y. V.) er miz eost tremenet. O veza n'hellomp ket e voula en e bez, e roomp da heul arroudou diwarnañ.

Savet eo ar c'henvoaziou, da genta holl, gant emgleo speredou ha kalonou an dud o veza eus an hevelep kevredad kenta pa vez ar c'hevredad-se diazezet gant lezennou 'zo.

... Talvoudus-kenañ e vefe gouzout eus pelec'h e oa tennet hor martoloded ganimp pa voe ganet hor c'henvoaziou a-vremañ. Ne c'heller ket gouzout eus pe lec'h eo genidik pep hini eus hor martoloded abaoe kant vloaz.

... A-hend-all evit genel kenvoaziou eo ret sevel da genta eur c'hevredad « servijidi a vicher » : eur « Vestrañs », evel ma reer anezi war hol listri-brezel.

... Klasket em eus a belec'h e teue hor mestrñs adalek ar mare e voe savet diouz ar reolenn a vremañ, da lavaret eo adalek war-dro 1850 :

Kanolerien vreizat	1848-55	60 %
	1890-91	89 %
	1911-12	96 %

Gwernerien	vreizat	1848-55	48 %
		1890-91	95 %
		1911-12	95 %
Kalfaterien	vreizat	1848-55	20 %
		1890-91	72 %
Kilvizien	vreizat	1848-55	41 %
		1890-91	79 %
		1911-12	90 %
Fusilherien	vreizat	1848-55	11 %
		1890-91	86 %
		1911-12	95 %
Sanailherien (commis-magasiniers)	vreizat	1890-91	40 %
		1911-12	81 %
Fourrierien	vreizat	1890-91	45 %
		1911-12	73 %
Klanvdiourien	vreizat	1890-91	45 %
		1911-12	62 %
Tarzerien	vreizat	1890-91	73 %
		1911-12	85 %

N'oun ket evit enklask abeg an argadeg-se gant ar Vreiziz o tont a-vagad war hol listri-brezel ; a-walc'h eo bet d'in hen diskouez.

... Pa zigoras ar brezel e 1914 e oa bet ganet e Breiz 84 % eus hon isofiserien, dreist-holl e Breiz-Izel. Evel-se, e vije bet ganet hor c'henvoaziou e Breiz-Izel. Breiz-Izel he defe roet d'imp hon doareou-ober-komz, sonjal... gant ma vefe bet pleustret da vat gant ar pep gwella, an ofiserien... gant ma vefe bet kelennet an ofiserien-se diouz ar c'henvoaziou-se ivez. Taolomp'ta

eur sell war gelennadur an ofiserien-dre-vor e-pad eil hanterenn an 19^{vet} kantved.

A-walc'h e vo lavarout d'eoc'h va c'houn-me eus ar bloaveziou 1889-91. En amzer-se, pell e oa ma kemere holl listri-brezel o danvez ofiserien e-touez tud yaouank ar c'helenndiou eus Toulon, Rochefort, an Oriant, Brest, Cherbourg, Paris, Jerse hag all. Trospere ha stumm-galon an dud yaouank-se, e oa hini o zud, a-wechou distummet gant kelenndiou hag a oa disheñvel-meurbet an eil re diouz ar re-all.

Evit lakaat o speredou hag o c'halonou da veza heñvel, e oant dalc'het en eur gouent anvet BORDA, lestr trivoudzet, eoriet e lennvor Brest : daou vloaz-vez er c'hloz hag eur miz hepken a ehan-labour, poelladoù tenn bemdez zoken d'ar sul, eun diskenn bep miz war an douar adalek unnek eur betek kuz-heol... gant na vije bet fazi ebet e roll al lien lous...

En aergelc'h-bac'h-se (daoust d'ar barradou-avel mervent), piou a zeske, a gentelie an dud yaouank ?

Da genta kelennerien nann-soudard hag a roe kenteliou diwar-benn ar skiantou kelennadurel... ha n'oant ket mat hag ar re a-vremañ ; o levezon n'oa ket anezi war hor c'halonou. Goude-se, ofiserien hag a roe kenteliou skiantou-mor hag a rene ar poelladoù. Hervez ar c'henvoaz diazezet en amzer-se, edo an ofiserien-se o sellout a-bell kaer ouz o skolidi, hag o chom a-us d'imp. N'oa ket stank a-walc'h o darempredou gant an dud yaouank. Reizerez ha poelladerez en o fez a oa desket d'imp gant ar c'helennerien : martoloded-desteniet, karter-vistri, isofiserien-a-vor a roe d'imp o zro-spered ha dreist-holl o stumm-kalon, hep gouzout d'ezo... hep gouzout d'imp !

Adalek an amzer-se e teuas an traou da veza disheñvel-bras, hogen neuze e oant evelhen : ar vestrañs eo a voe hor c'helenner kenta.

Talvoudus-bras 'ta, ha ret mat e vefe gouzout piou

e oa an dud-se o deus desket d'imp ober, komz, soñjal diouto. An ofiserien bet kelennet 40 pe 50 vloaz 'zo bremañ eo hag o deus labouret da adsevel hol listri-brezel goude ar brezel bras. An ofiserien-se o deus labouret, etre 1920 ha 1930, hervez doareou-ober-komz-soñjal, hervez kennoaziou bet roet d'ezo gant o c'helennerien er BORDA, abalamour n'eo ket bet troet ar stumm-kalon hag an dro-spered degemeret en amzer yaouankiz.

Lennet em eus roll-martoloded ar BORDA evit bloaz 1889 ; setu ar pezh am eus kavet :

Isofiserien-a-vor : 78 den, hag en o zouez : 72 Breizad.

Karter-mistri : 89 den, hag en o zouez : 84 Breizad.

Martoloded : 220 den, hag en o zouez : 200 Breizad.

E-touez 387 den skrivet o ano war roll ar vartoloded ez eus 363 Breizad, da lavaret eo 94 % ; hag e-touez an 363 Breizad-se ez eus ousspenn 300 a oa bet ganet e Breiz-Izel. Evit gwir, e oamp war eul lestr-brezel gallek troet en eur c'hloerdi breiz-izelat !

Evel-se, ez eo bet roet d'imp hor c'henvoaziou hon eus graet ar brezel ganto hag o deus hor skoaziet d'adsevel hol listri-brezel goude ar stourm bras... gant Breiz-Izel ! Doareou-ober-komz-soñjal int hag a zo o chom e spered hag e kalon ar Vreiziz. Me a lavar-se seul laouenoc'h ma n'oun ket Breizad. Ret eo koulskoude lakaat kemm etre Breiz-Uhel ha Breiz-Izel. O veza ma chom an traou heñvel adalek 50 vloaz, e vo a-walc'h d'in rei d'eoc'h eun diskleriadenn evit bremañ.

En hor skoliou-mekanikerien eus Toulon hag eus An Oriant ez eus bremañ :

851 paotr breizat, hag en o zouez 759 (89 %) eus Breiz-Izel.

156 kelenner breizat, hag en o zouez 146 (93 %) eus Breiz-Izel.

Penaos ez a an traou bremañ ? D'hen gouzout, em eus klasket, en hevelep doare, er bloazioù 1926-27 ha 1936.

	1911-12	1926-27	1936
Gwernerien	95 %	92 %	97 % a Vreiziz
Kilvizien	90 %	93 %	89 % a Vreiziz
Tarzerien	85 %	75 %	85 % a Vreiziz
Kanolerien	96 %	96 %	77 % a Vreiziz
Fusilierien	93 %	92 %	73 % a Vreiziz
Kanikerien	75 %	65 %	68 % a Vreiziz
Strañs en he fez	84 %	73 %	71 % a Vreiziz

Anat eo an digresk. Ar Vreiziz a chom c'hoaz al lodenn vrasa hogen e teuont da vihanaat bep gwech. Perak ? N'oun ket evit hel lavarout.

Da belec'h ez a an traou ? N'oun ket evit profedi ! Anat eo koulskoude, mar da ar gevrennad vreizat war vihanaat, ez aio neuze war greski pouez an dud o tont eus lec'hioù all. Kredi a c'hellit, ne vo ket pell hor c'henvoaziou o veza disheñvel mar ne daolont ket evez an dud uhel war se : ken an dud war-vor ken an dud war-zouar.

Rak-se ret e vefe respont da genta d'ar goulenmañ : Daoust hag e oa hor c'henvoaziou mat pe fall ? Hag ez eo mat d'imp o c'henderc'hel en eur lakaat d'o gwellaat c'hoaz ? Hag ez eo mat o lezel da vervel ? Hag ez eo mat o laza ?

Dre m'em eus labouret e-pad 45 vloaz e serr Breiziz e lavaran krenn : ret-bras eo d'imp o c'henderc'hel evel madou a dalvoudegez gaer hag, en abeg da se, aesaat d'an dud a Vreiz-Izel dont ha chom en hon touez, hogen... gant ma tegaso an dud-se d'imp

dalc'hmat o gwir kenvoaziou, an doareou gwir oberkomz-soñjal eus bro o c'havell a vo bet kelennet d'ezo fur ha frank hag a-vihanik... gant na labour den ebet d'o lakaat e moul a vroiz « standard » evel ma lavar an dud a hizio.

Admiral LAURENT.

OBER a sav eun arnodenn

Evit lakaat muioc'h a helebini etre ar re a fell d'ezo deski pe beurzeski ar brezoneg, OBER en deus savet eun arnodenn : an *TREC'H*, daou zerez ennañ :

TREC'H kenta :

1. *Danvez* (danvez eil skol OBER) :

a) *Yez* : eul levr da studia : Santez Dahud.

b) *Istor Breiz* : amzeriou kenta ha rouantelez Breiz.

k) *Douaroniez* : torosennadur, kêriou, stêriou, menezioù ha rannadur Breiz e nao eskopti.

2. *Goulennou* an arnodenn :

a) dre skrid : skrivadenn. — Goulennou-yezadur. — Eur pennad da sevel e brezoneg.

b) dre gomz : lenn eur pennad el levr merket da studia. — Displega gerioù, reolennoù, danvez ar pennad-se. — Istor pe zouaroniez.

TREC'H meur :

1. *Danvez* (danvez trede skol OBER) :

a) *Yez* : Yezadur R. Hemon. — Troiou-lavar. — Istor berr lennegezh Vreiz.

b) *Jedoniez*.

k) *Istor Breiz*, adalek diwez rouantelez Breiz, betek feur 1532.

d) *Douaroniez* : pinvidigeziou Breiz. — Anoiou broioù ar bed hag an dud a zo o chom enno.

2. *Goulennou* an arnodenn :

a) dre skrid : sevel eur studiaden war eur pennad-skrid. — Trei e brezoneg eur pennad gallek, saoznek, alamanek pe italianek hervez c'hoant an arnodennad. — Kudenn-jedoniez.

b) dre gomz : lenn eur pennad, pe e brezoneg reiz ha diaes, pe e brezoneg Gwened, pe e brezoneg direiz. — Displega al lennadenn. — Istor ha douaroniez.

AN ARNODENNOU

1. *Koulz-arnodenni*.

Eur vodadeg-arnodi a vo bep bloaz e-pad miz Eost, en Herberc'hti, e Loperc'hed.

Bodadegoù all a vo savet pa garo an arnodennidi, gant ma vo daou o c'houlenn, ha gant m'o devo graet o goulenn eur miz a-raok.

2. *Arnodennidi*.

N'eo ket ret heulia skol OBER evit tremen an arnodenn. — Adalek Pask 1938 e vo kaset d'an neb o goulenn « *Kentelioù OBER* » war follennou, holl a-stroll (15 lur pep skol).

N'eo ket ret tremen an *Trec'h Kenta* evit gallout tremen an *Trec'h Meur*.

Ar *Simbolidi* a zo sellet evel *Trec'hourien*. Kelennerien OBER ivez ; ha kement hini a raio eul labour talvoudus e brezoneg reiz, ma ra e c'houlenn.

D'ar re o devo bet an *Trec'h Meur*, — d'ar re o devo bet an notennoù uhela da genta —, OBER a

glasko tiegeziou na vez komzet enno nemet brezo-
neg, evit ma teskint yez ar bobl.

Evit an holl *Drec'hourien*, e-pad an hañv, boda-
degou-keleñn ha beajou-studi (war an douroniezh,
an istor, an arz h.a.) a vo savet.

Eur vreuriezh : « *Breuriezh an Trec'h* » a zo savet
etre ar re eus an *Drec'hourien* a raio le :

da zougen dalc'hmat an arouez : Heol an Trec'h ;
da gomz brezoneg gant ar re a zoug an arouez.

3. *Arnodennerien* : kannaded a-berz OBER

a) a evesaio ar skrid hag hen kaso da gelennerien
OBER da reiza ; (Ar skrid ne vo biken reizet gant an
evesaerien) ;

b) a lakaio tremen an arnodenn dre gomz hag a
verko an notennoù roet ganto, hag an eveziadennoù
o devo graet.

War ar reoliadur-mañ, n'hellou netra beza kemmet,
nemet gant asant dre skrid an diou drederenn eus
kelennerien OBER.

OBER

30, rue de la Corderie — Douarnenez (Finistère)

Ha petra e oa ?

O tiskenn en ti-hent-houarn Oulu, goude daou
zeveziad beaj diehan ha tost da zigousk, menoz kenta
Errki Kuusi a vo feurmi dioustu eur gambr en eun
ostaleri bennak. Gant e varo lamet, e zremm hag e
zaouarn gwalc'het, dirazañ eur mell skudellad yod
kerc'h, viou fritet, darnennoù eog mogedet hag eur
podad bras bier trenkik, e vefe eun tamm sklaeroc'h
e benn evit prederia gant implij e amzer.

Ha prederiadennoù plijus e gwirionez : teir sizun-
vez ehan-labour en doa Errkki Kuusi hag, o veza ma
oa eun higenner touet, e oa deut eus Helsinki da
gornad-bro Oulu, brudet a-viskoaz evit an eogusa hag
an dluzeta en e steriori bihan o redek trouzus betek
pleg-mor Botnia.

Ostalerioù Oulu ivez a zo brudet, gwall-vrudet
avat : ne vez morse lec'h enno. Errki Kuusi sammel
war e gein e sac'h hag e stalabard-higenna a c'houlen-
nas eta eur gambr en tri zi dister anvet, eun enor
evito, ostalerioù. En aner, lec'h ebet ne chome, evel-
just.

Eun tamm nec'het ha skuizmaro e c'home, o'n em
soñjal pe hent kemer, pa gouezas eun dourn war e
skoaz, tra ma lavare eur vouez doun a-dreñv d'ezañ :
« Demat d'it, mignon koz, donemat en Oulu ». O
tistrei, e welas Errki Kuusi eur gwaz hir, treut, ha
d'ezañ eur stumm klañvidik. Gant poan ha goude
eur vunutenn bennak a souezadenn hag a furcha-
denn ez anavezaz anezañ evit beza e geneil-studi ker,
Kyösti Haalaja, gwechall eur paotr ramzel teo ha

Eog : saumon.

yac'h pesk. « Feiz, emezañ, Kyösti eo ! Nag eur blijadur d'in da welout adarre. N'em boa soñj ebet e vefes amañ » — « Amañ emoun sur a-walc'h, » a respontas Kyösti gant e vouez doun ken iskis, « Setu va stal apotikerez ha va zi. Deus ganin eta. Evidoun-me beza chomet eur paotr yaouank-koz, e vi herberc'hiet en eur c'hiz dereat koulskoude ».

Trugarez da Gyösti Haalaja, e voe tremenet an devez en eun doare bourrus. Baleet o doa o-daou, pep a gorn-butun ha nebeut a c'heriou en o genou, a-dreuz hag a-hed ker Oulu, ha n'eo na hir na ledan. Gwelet o doa ar porz, ar bigi ennañ, ar ster Oulu o ruiilha lirin a vaen da vaen, an tour-dour savet nevez'zo e-kichen ar ger hag a c'heller teurel diwar e lein eur sell ouz eun dachennad vras a vro. O vont da nozi e oa pa zistrojont. An hent a gase e-biou d'ar vered en em astenne sioul ha kaer etre mogeriouigou mein diraz. Heñveloc'h e oa ouz eul liorzveur didennus gant sapr brao ha letonennou flour ec'hon ha kempenn, eget ouz eur vered. « Eomp e-barz » eme Errki. Ne oa stumm ebet avat gant Kyösti beza a-du.

« Ac'hanta, daoust hag az pefe aon, eme Errki, goap en e vouez, feiz ! kemmet ac'h eus doare, m'am eus dalc'het mat koun eus farsou' zo c'hoariel ganit d'an diskibien nevez-degouezet, pa oamp c'hoaz studierien e Helsinki. Eun amzer dudius a oa neuze anezi, ha war gosaat ec'h ez, va mignon ». Direspont Kyösti a hejas e benn goustad. O-daou e chomjont dilavar eur pennadig.

« Gwelloc'h distrei d'ar ger » eme Gyösti, « va c'hredit ».

« Foei eta, Foei war ar c'hrener, eme Errki, piou en dije kredet e teufe da veza spontik hag aonik ar paotr-ramz kreñv evel eun taro ha kadarn evel eur c'haro-meur hon eus holl anavezet e Hel-

sinki. Aer Oulu ne dalv netra ». — « Gwelloc'h distrei d'ar ger, a adlavaras Kyösti damgounnaret ha ma oufes ! Ma oufes ar pez a zo c'hoarvezet ganin, ne zeufe mui goap ouzin ez kenou. Hag ouspenn ret eo d'in diskulia kement-se d'eur c'heneil eur wech. Ya, ret eo d'in... N'em eus ket lavaret da zen c'hoaz. N'hellan ket chom pelloc'h avat hep komz. Gouzout a ri henoz, Errki. Gouzout a ri ».

Kavout a rejont, pa zistrojont d'ar ger eur goanig aozet gant matez koz Kyösti araok mont kuit. E-pad ar pred, nag an eil nag egile ne gomzas grik. Noz e oa evit gwir hag eun tan bras a goad bezo a strake a-varradou er siminal, rak ar yenijenn a oa deut goude ar c'huz-heol, daoust d'an nevez-amzer beza war e ziskar. « Va digarez. Distro e vin dioustu. Bez aes, kemer ar gador-vrec'h e korn ar siminal » eme Gyösti d'e vignon en eur sevel diouz taol. Azeza a reas Errki eta en eur drei-distrei en e benn e nec'h diwar zoare iskis e geneil, hag en eur selaou, daoust d'ezañ e-unan, ouz trouzouigou an ti. Klevout a reas kammadou Kyösti o vont a gambr da gambr, o prenna stalafiou, o serri prenestrou, oc'h alc'houezia hag o sparla an doriou.

« Du-pod eo bremañ er-maez ha bez' e vo latarenn henoz » emezañ goude distrei hag azeza e-tal Errki. Disliv e oa e zremm e goulou fiñv-difiñv an tan-koad. Hag e zourn a grene eun nebeudig en eur ziskenn er gwerennou punch svedat yen-skourn evel ma tle beza. Gant evez e lakaas neuze pep hini eur gwiskad moan a zienn war c'horre e werennad, ha tana a reas pep hini e gornad. Eun hanter-eurvez e chomjont evel-se, ger ebet etrezo. Ha neuze e teraouas Kyösti a vouez-izel : « Evel m'ac'h eus dalc'het soñj marteze, em boa studiet d'an hevelep koulz ar veze-giez hag an apotikerez. N'em boa ket dibabet d'ar mare-se c'hoaz pe vicher a vefe va hini. Goude dis-

trei em c'horn bro e ris va menoz kregi er vezegiez em boa atao kavet dudi bras enni. Ha setu me oc'h anzezi e Peläkäjarvi, a vez graet eus pevar zi dister savet war-dro eun iliz goad. Eun nebeud a dud a vev, pell pe belloc'h e mereuriou skignet a bep tu er frankizennou, e-kichen al lennouigou diniver, pe war ribl ar steriou bihan, pep unan kollet er c'hoadeier divent hag en taouarc'heier bras ha digenvez Hanternoz Bro-Suomi, dibenn ar bed. Ha ne oa ha n'eus c'hoaz nemet tammouigou hent, a-wechou eur wenodenn, peurliesia netra. Ret e oa d'in eta redek bro war eur marc'h bras, kuñv evel eun oan, ha noz-deiz hag hañv-goañv evit mont da skoazella va c'hlañvidi. Bo ! Forz ebet ne rae se d'in, ha karout a raen va micher a greiz va c'halon, ha kavout a raen e oa va buhez eus ar gwella.

N'helle ket kenderc'hel evel-se koulskoude. Re vat e oa. Ha setu, eun deiz a walleur, ma tegouezas em zi da serrnoz eur gwaz, berr warnan, evit va fedi da vont hep dale da Gälikäkerö. Edo e wreg o willoudi; an traou a droe fall ; an amiegez he doa kollet he fenn ha petra c'hoaz. « Mont a rin dioustu » a huchan. Amzer a-walc'h evit kemer eun tog ha va sac'hbinviou ha me a-gaoliad war va marc'h o taoulammat ar pevar c'hurun betek Kälükäkerö. Eul leo hanter pe ziu. Nebeud a dra.

Deraou mat an hañv e oa hag an noz a oa chomet sklaer ken na oa eur wir a zudi redek war varc'h. Degouezet buan e voen, hag e kavis ar wreg e poanvugale en eur stad fall a-walc'h, abeg ebet avat evit koll penn. Goude eurvezioù labour ha dre implijout ar c'hevel, e teuis a-benn da virout o buhez d'ar bugelig ha d'ar vamm, eur bugelig lard ha dinamm brao ha kreñv hag eur vamm gwanaet kalz, prest da barea hep kildroiu.

War-dro eun eur e flee beza pa guitais an ti, laouen ouzin va-unan gant va labour. An noz a oa chomet sklaer ha dic'houmoul. Freskder ar beure a stage d'en em astenn war ar vro. Eur eurvez c'hoaz, ha goude : plijadur va gwele, e soñjen, rak skuiz e oan, ha kalz c'hoant-kousked d'in. Keuz am bloe neuze ne oan ket bet fur a-walc'h evit kemer eur vantell. Daoust d'ar c'hafe tomm-berv em boa evet araok mont eus an ti, e tastumen riou em c'horf.

Aet-brao e oan betek hanter-hent pa savas a daoltrumm eul latarenn bounner, eur wir vosenn, evel ma c'hoarvez alies er vro-mañ. O ! Dalc'het em eus eur c'houn ken resis. Chomet eo an darvoudou ken sklaer em fenn. Pa lavarant, e savas, n'eo ket gwir. — Ne savas ket, ne gouezas ket kennebeut. Dont a reas evel-se war eun taol, evel ma vije bet kemmet an aer e morenn. Teo e oa evel laez, ken em boa poan zoken o tenna va alan. N'em boa mui aer a-walc'h em skevent. Ha diaes d'am marc'h ivez. Roc'hal ha ronkellat a rae dibaouez. Penn va marc'h a chome kuzet d'in evel a-dreñv eur ouel. Ar glebor a sile em dilhad, ha yen-skourn e oa. A-benn eur pennadig e oan peurec'hlebiet hag e krogis da grenna penn-kilha-troad, gant an anoued. Biskoaz n'em boa c'houesaet ken kreñv, ken mougus zoken ar seurd frondenn iskis plijus ha dispiljus war eun dro ma 'z eo frondenn-latar evidoun. Treñk eo marteze ? Ya, treñk ha gwelloc'h eget-se koulskoude... N'hellan ket lavarout — Ha pebez sioulder a rene, ken pouner d'am spered m'am eus hopet hep gouzout d'in « ho yo », ha va mouez distumm ha maro a zo chomet dirak va dremm evel m'em bije garmet em arched.

Petra ober d'in ? Gouzout a ouien mat an hent, sur eo. Ha koulskoude, pa em bije hen heuliet mil gwech aliesoc'h, ne vijen ket bet gouest d'e anavezout neuze. E-pad noziou lusennek evel-se e kouez ar

c'hirvi-erc'h en isloñkou ar menezioù, e koll ar chas roudou o mestr ha n'hell ket an dube e-unan kavout e gouldri. Kaout fiziañs em marc'h hag e lezel da vont d'e c'hiz, a oa c'hoaz ar gwella. Buan avat e tiskouezas al loen mat ne oa ket evit va c'has betek va zi. Goude asoupa tri pe bevar zaol e chomas difiñv, stumm gantan gortoz va ali...

Ha setu ma teraouas an dra spontus !

Me oar, n'eo ket aes da zisplega, na da lakaat unan all da veiza. Ha me a oa brudet evit beza eur paotr dispont ! Va Doue !

Va c'halon a ehanas a lammat em bruched — Ne oa netra evit gwir, ne oa netra a c'hellfen diskleria. Netra da welout el latarenn : Stumm ebef. Netra da glevout em c'hichen. Ha koulskoude eun Dra Euzus a oa tost d'in, diwelus, diglevus ha dianav.

Ma vije bet tasmantou, stummou iskis pe iskisoc'h o nijal-dinijal er vorenn, ma vije bet trouzou souezus, mouezioù ar bed kuzet d'eomp e vije chomet va spered ganin. Gouzout a ran e weler hag e klever traou divoaz pa wash al latarenn war an douar.

Se avat, Errki, n'hellez ket kompren-te, n'en doa na stumm na trouz, ha gwirion e oa koulskoude.

Araok d'in gallout fiñval, va marc'h a dec'has pennfollet mik. Marc'heg ampart oun. Chom e hellis war an dibr fall pe vat. Klask a ris zoken dere'hel herr war al loen, dre voaz hepken. Ne oa mui-ganin va spered. Edo gant an Dra a-dreñv hag a heulie. D'an daoulamm ruz dre ar c'hoadeier, ha me daoubleget ouz choug va marc'h, d'an daoulamm dre ar geuniouigou, o tiskenn, o pignat, hep gwelout tra dirazoun er vorenn deo, dallet va daoulagad gant ar gwenn.

Hag an euzadenn am heulie o riskignat drouk ha diglevus tra ma tec'hen. Anat e oa d'in ec'h heulie

ac'hanoun evelato. Ne oa ket ezomm d'in gwelout pe glevout tra evit gouzout.

Nag eur redadenn ! Pa soñjan bremañ, ne gomprenan ket pe ziaoul a oa e kof va marc'h evit redek evel ma rae ken sur el latarenn fetis. Ne glasken ken sacha war ar ranjenn. Va c'hlopenn a oa deut da veza goulo. N'ouien mui nemet tec'hout diskiant, tec'hout pennfollet dirak an Dra heugusoc'h c'hoaz eget an Ankou.

Pegeit e padas ? N'oun ket evit hel lavarout. A daol-trumm avat e lammas va marc'h a-dreuz, dic'hortoz, o trei hent hag e voen taolet garo war an douar bouk. Ne dorris evelato na gar na brec'h. Ne oan ket evit santout an droug. « Echu ganit, echu ganit » a yude eur vouez ennoun, « echu ganit, echu ganit ». Ar c'hoant-beva a oa kreñvoc'h avat eget an Aon a grene em eskern. Dioustu a-sav adarre hag o redek gant va holl-nerz hep pal, daoust d'in gouzout sklaer em ene ne dalveze da netra. Ret e oa d'in redek gant ar spouron ruz. An Dra a oa a-dreñv d'in war va seuliou o skei neuze war va c'hein taoliou kreñv a-walc'h evit va c'has war va fenn. Ken em boa poan o chom em sav hag o virout koueza. Redek a raen dalc'hmat. Ne redis ket pell avat — va zroad a sankas en eun toull, hag a chomas gweet. Koueza a ris adarre a-hed va c'horf. Kent d'in fiñval an Dra, an Euzadenn a sailhas warnoun, hag o waska va bruched gant eur pouez spontus — o taga va choug gant bizied dir e krogas d'am muntra. Ar c'hloaz a reas d'in stourm evit va buhez. Klask a ris dibrada ar pouez a vouge va bruched, distarda ar bizied a voustre va gouzoug. Poan gollet. Ne oa netra da gregi, netra da gemer. Ne bake va daouarn netra nemet latarenn c'hleb ha yen. Netra dirak va daoulagad spontet nemet sklerijenn disliv glac'harus ar vorenn e goulou an tarzic-deiz. Netra em diou-

skouarn nemet trouz va gwad o skei. War va dremm avat c'houez ar brein a oa, c'houez an Dra.

Hag an Dra a oa ouz va muntra.

Tud am c'havas semplet e-kichen ar vered na oa ket pell diouz va zi. Al latarenn, a lavarjont d'in da c'houde, a oa aet kuit gant an deiz. Douget e voen da di ar person e lec'h ma chomis sizunvezioù hir etre beo ha maro, gwall-vloñset dre-holl gweet va zroad, torret va nervennoù, fall va skevent, brevet va c'horf ha va ene.

Deuet dambare em eus gwelet va-unan er mele-zour, goude, bloñsou war-dro va gouzoug hag a oa hep mar ebet roudou bizied, evel ar re ma weler war an dud lazeta dre daga.

Va marc'h a zo bet kavet maro, kouezet en eur maen-gleuz koz, ha trouc'het e oa bet d'ezañ e lost, ha n'eo bet biskoaz adkavel.

Setu ar pezh a zo c'hoarvezet ganin. Gouzout a rez mat te : yac'h e oan, kreñv, tamm droug-nervennoù ebet d'in, brudet zoken evit beza dispart. N'oun mui siouaz ! Dilezet em eus ar vezegiez, ha prenet eun apotikerez e Oulu. Amañ ez eus tud tro-war-dro d'in. N'hellen mui chom va-unan penn. N'oun ken an hevelep den, Errki. Chomomp amañ e-kichen ar siminal eur pennad c'hoaz, mar plij, hag evomp. Whisky eus ar c'henta am eus. Evomp eta. »

Mouez Kyösti a oa izel-izel, ar c'houezadenn a c'hlebie e dal, hag e zourn a grene meurbet o skuilha whisky d'e vignon, a chome re souezet evit lavarout ger.

En diskar-amzer, goude beza deut da Oulu, e kollas Errki Kuusi e c'hoant-debri, evit ar wech kenta en e vuhez, ha kement se zoken dirak e lein.

Azetet e oa ouz taol, hag houmañ karget a voued

fetis evel ma plije d'ezañ leunia gantañ e stomok pep mintin araok kregi gant labour an deiz. Displega a reas Errki Kuusi e gelaouenn nevez-degouezet, hervez ar voaz a zo ker d'ar baotred yaouank-koz.

Chom a reas sabatuet a-grenn.

E lizerennoù uhel war ar bajenn genta edo an talbenn :

« Eul louzaouer eus Oulu
droug-lazet el latarenn.

Dianav abeg ar vuntrevez —
Roudenn ebet.

Ober eul loarieg bennak. »

Eur pennad berr o heulie :

« Da eiz eur dec'h vintin an Ao.Ao. Onni Pyyko hag Yrjö Soikkeli o tremeñ e-kichen bered Oulu a gavas korf-maro eur gwaz yaouank aslennet a-hed moger hanternoz ar vered. Unan a yeas da gavout eur mezeg, egile da gerc'hat ar polis. Ar mezeg o tegouezout a anavezaz dioustu an hini maro evit beza an Ao. Kyösti Haalaja, louzaouer e ker Oulu. Taget e oa bet evel ma lakae anat roudou bloñsou bizier tro-war-dro d'e c'houzoug. Chomet e oa war e zremm stumm eur spouron kriz, eun dra souezus-kenañ, ma soñjer e oa maro abaoe eun daouzek eurvez bennak. War a greder eo bet arsailhet o listrei d'e di, goude beza bet er rakker evit prena eul lodenn geuneud. Ar polis en deus goulennet e desteni digant ar marc'hadour-koad, an Ao. Aino Setälä : « Deut eo da bemp eur em zi, emezañ, ha prenet en deus eul lodenn vras a-walc'h a geuneud evit ar goañv a dosta. Keneiled e oamp o veza m'hon eus higennet a-gevret alies. Ha chomet omp da zivizout ha da eva eur banne kafe. Tost da seiz eur e oa pa savas va mignon diouz taol, souezet ma oa tremeñnet ken buan an amzer. An noz a oa deut ha ganti

eul latarenn deo. « Ne vo ket tomm evit da zistro » emezoun — « Ma ne vefe nemet ar riou » a respontas-heñ gant eur vouez a gavis iskis. Hag o soñjal bremañ, gouzout a ran perak : aon dirak eun dra bennak en doa, sur eo. Perak n'eo ket chomet em zi ! N'ouzon ket muioc'h siouaz ».

Abalamour d'al latarenn, n'eo ket da veza kredet e vo kavet testou all.

Abeg ar muntr a chom dianav. Tud Oulu a zo unvouez evit lavarout n'en doa an Ao. Kyösti Haalaja nemet mignoned, ha pep unan a zo nec'het bras gant ar c'helou mantrus. N'eo ket bet kemeret an arc'hant a oa warnañ. Ar gwasal' zo, n'eus ket a roudou. N'eo ket bet kavet, zoken war ar bloñsou, moul ar bizied. Da gredi eo eta en doa ar muntre lakaet manegou. Den ebet n'en deus meno piou e c'hell an torfedour beza.

Kement-all a laka ar polis da soñjal eo an drouglazadenn-mañ ober eul loarieg-lazer-tud. Furchadennou hag enklaskou start a zo graet bremañ er vro tro-war-dro da Oulu.

Ar c'habiten Severi Kaila rener ar seizvet rannad poliserez en deus spi kregi er muntre hep dale. »

Y.M. MAB KOIG.

Renan al Louarn lezanvet ar Maout Koz hag ar Barizianed (Istor gwirion)

An istor-man a dremenas eur pennad mat 'zo dija, e amzer reiz Loiz Filip roue Frañs.

En amzer-se, ar Barizianed a gomansas dont da ober baleou er vro c'houez-se, war o meno, anvet Breiz-Izel. Lod anezo zoken a grede pellaat ouz ar c'heriou bras evit mont betek ar parrezioù kuzet e kostez menez Are, netra nemet evit gellout konta e Pariz pegen dizaouzan e oant evit beza aet ken down er vro c'houez.

Gizioù hon tudou koz a rae d'ezo alies heja o diouскоaz gant eun tammig brao a zispriz, evel p'o dije lavaret : « Nag an dud-man a zo pell c'hoaz da veza « siviliset » ! »

Eun devez, e fin miz eost, e tegouezas e Brasparz eun toullad eus ar seurt-se, Parizianed kaer meurbet. An amzer oa sioul hag an heol tomm, ne glevet nemet trouz ar frailhou o skei war blasenn ar c'hochu ha war blasenn an nec'h, lakaet da ober leurioù e-pad an eost ; d'an ampoent-se ar mare dourna a bade hiroc'h eget breman, rak an dournerezed « mekanik » ne oant ket c'hoaz deuet er vro.

Disken a reont da leina en ostaliri e penn ar c'hoc'hu. Goude ar pred e c'houlennont unan bennak d'o hentcha ha da ziskouez d'ezo an traou kuriusa e oa e ker.

Renan al Louarn, lezanvet ar Maout abalamour d'ar chupenn groc'hen maout a zouge war e chouk

sul ouel pembe, a c'hallege ar gwella, rak bet e oa tri bloaz e skolaj bras Lesneven. Hemañ, eur paotr fin ha marvailher dispar, en em ginnigas da ziskouez d'ezo ar pezh a glaskent gwelout. D'an iliz ez eont da genta, ha Renan, goude beza graet sin ar groaz gant e zourn dehou, a yeas e-barz gant ar vandenn Barizianed d'e heul. Goude beza graet tro an iliz ha digoret o genou o sellout ouz an traou kaer, e teumont er maez dre ar porched, hag int war-du ar garnel, a oa dioustu dirak an nor. « Gouzout a rit, eme ar Maout koz, pegement a resped o deus ar vretoned evit an anaon. Amañ, emezañ, e welot relegou tud varo ar barrez, hag al lec'h-mañ a zo ken santel ma n'eo ket aotreet mont e-barz gant ar boutou en treid. Ret eo d'eoc'h ober eveldoun, diviska o pou-teier ha rikla o loerou ». Setu an holl en o zreid noaz er garnel. Kerkent e voe klevet an trouz bras a reas eur gaoenn o sevel diwar eur bern eskern, e lec'h e doa kavet eur plas brao da glucha ; spontet o welout an dud o tont, a yeas er-maez en eur ober : hou ! hou ! « Hemañ, eme Renan, eo labous an Ankou o vont d'ober e dro » — « Va Doue, eme eun dimezellig, deomp ac'halen », hag hi prest da simpla. En eur vont er maez, unan eus ar weladennerien a gouezas e sellou war ar gwestou bihan a veze lakaet enno pennou an dud varo gant o ano war ar west, hag a c'houlennas petra oa an dra-se. Renan, en eur grena, ha gant eur vouez ken izel a respontas : « aze emañ pennou an tad eus pep tiad, setu emañ penn va zad », emezañ, en eur ober sin ar groaz gant e zourn kleiz, hag ar re a oa d'e heul a reas eveltañ, « ne chom mui nemet an askour ». — « Met, eme an dimezellig an hini a falvezas d'ez i simpla er garnel, emañ e vez dibennet ar re varo ? » « Ya eme ar Maout, setu petra a vez graet : Pa varv eun tad, ha kerkent m'en deus ren-

tel e ene da Zoue, en em zastum en dro d'ezan e holl dud hag, dirak ar gerent, ar mab hena, gant eur gontell gamm vras, a droc'h e benn d'e dad ; ar penn-se 'vez lakaet er west hag ar c'horf kaset d'ar vered. Ar penn a dle beza distaget en eun taol ; bremaik e ti Naig Mikaelig, e tiskouezin eur gontell ar seurt-se d'eoc'h ».

Bugale ha tud vak ar voure'h a oa deuet d'o heul a zigore frank o daoulagad hag o ginou o klask gouzout petra sinifie an traou-man. « Bremañ, a grog adarre Renan, lakait ho loerou hag ho poutou, ha deomp da di renan ar Bleiz (hemañ oa anvet ar Bleiz abalamour d'e chupenn tennet diwar groc'hen an aneval-se. Marc'haridig, e hanter-diegez, a oa o leda krampouez war ar billig ; war gorf he iviz e oa hag ar c'houezenn o redek ouz he zal. Renan ar Bleiz oa azezet e riboul an daol, o fumi e gorn butun hag o c'hortoz eur grampouezenn doull bennak ; nemet pa welas e gamalad koz o tont en ti hag eur vandenn divroidi d'e heul a voe gwall souezet, hag hen da c'houlenn ouz ar Maout petra oa nevez gantañ. « Bremaik e weli, eme ar Maout koz, hag o tizrei ouz ar gompagnunez e lavaras d'ezo : « ar vaouez-mañ a zo aze o leda toaz war ar billig a zo oc'h ober krampouez. Klevet oc'h eus ano eus krampouez ? Ar c'hrampouez a vez graet gant bleud kerc'h diskoultret ha malet piz teir gwech d'ar zadorn d'an noz atao ; ar bleud distrempet gant laez gavr hag an toaz ledet war ar billig evel ma weli. Ar c'hrampouez n'int ket mat da zebri, rak an neb a zebr krampouez a zo sur da goueza klañv. Hogen mat int da lakaat evel palastr pa vez poan gof. Ar vaouez-se eo a ra anezo ar gwella hag o gwerz d'ar vedisined ha d'ar sorserien. Mar kirit kemer peb a hini hag implij anezi pa viot klañv, evel ma lavaran d'eoc'h, n'eus louzou ebet par d'ezañ. Pevar real

hepken a werzer pep hini, n'eo ket ker evel ma welit, rak kalz keroc'h e vezont gwerzet gant an apotikerien ». Hag ar Barizianed da gemer pep a grampouezenn ha da baea anezo da Varc'haridig, pevar real pep hini. Houman, ha ne ouie ket ar galleg, a oa souezet pa oe kinniget d'ezhi ar peziou ar-c'hant ; « Kemer, kemer 'ta diodez goz, ha te Bleiz koz a baeo eur skudellad vat a jistr, bremaik, pa vo echu va zro ganin ».

Ac'hane ez eont da di Naig Mikaelig, tintin Naig evel ma lavared outi e Brasparz, a zalc'he d'an ampoent ar bureo butun. Tintin Naig he doa eun arrebeuri kaer ; ar c'henta tra a welas ar Barizianed 'oa ar gontell gamm, a-istribilh ouz an tach e-kichen ar preneustr, a vije lakaet gwechall da droc'ha bara segal. En eur ziskouez ar gontell gamm d'ar Maout koz : « petra, eme an dimezellig, houmañ eo ar gontell a vez o troc'ha penn ar re varo ? » — « Ya, eme ar Maout, hounnez eo, hag ar mab hena a zo karget d'he c'hempenn ha d'he derc'hel divergl ». Ar plac'hig-mañ, eun aezenn yen war he zal, ne gredas ket tostaat he dourn outi. Naig Mikaelig a oa o paouez echui boued he moc'houigou en eur chidhouarn ; mesk ha mesk patatez bihan ha brenned du, a oa war an oaled. « O, eme eun itron, petra eo an dra-se ? » — « An dra-se, eme Renan, a zo yod ; klevet oc'h eus ano eus yod Breiz-Izel ? Ni a zebr ar boued-se ha n'ez eus netra gwelloc'h na par d'ezañ war an douar. N'eus ket gwelloc'h magadurez egetañ. Eur boued dreist eo. « Sellit, emezañ, en eur ginnig eul loiad boued moc'h d'ar Barizianez ». Houmañ, evit gellout en em veuli da veza debret yod Breiz-Izel, a gemeras eul loiad hag he lonkas en eur griza he fri, met ne lavaras grik. « Ac'hanta, eme Renan, mat eo, n'eo ket 'ta ? » An itronig ne gredas ket lavarout peseurt blas an diaoul en doa ar yod : « n'eo ket fall,

n'eo ket fall, emezi » ; ha war he lerc'h, ar vandenn dud « siviliset » mañ a zebras pep a loiad eus lein an dac'hig koant. Araok mont kuit unan anezo a lavaras : « N'oun ket souezet ez eo krenv ar Vretoned gant meujou evelse ». Tintin Naig a oa souezet maro : « A, Maout, emezi, setu aman c'hoaz unan eus da droiou louarn ». En eur vont er maez Renan a lavaras da Naig Mikaelig e brezoneg : « Ac'hanta Naig, hag ar seurt-se a gav d'ezo ez int paotred fin, kas o restachou d'ar moc'h 'ta ».

Abaoe eo, me a gred, e vez anvet al loen-se eur Parizian.

Me a gred eo evit goloï o mez da veza bet goapaet gant ar Maout koz, o deus ar Barizianed ijinet « Becassine », met siouaz d'ezo, kaer o devo breugeudi, ne c'hellint ket lonka an dro divalo c'hoarriet d'ezo gant eur c'hoz Kernevad.

JONKOUR.

Dirouestfladenn
d'ar
geriou kroaz
niv. 9

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	d	o	n	e	d	i	g	e	z	■
2	i	l	i	n	■	n	o	u	e	l
3	s	i	k	o	u	r	■	z	■	e
4	m	e	u	r	■	a	t	i	l	■
5	e	r	n	e	z	o	u	■	o	a
6	g	■	■	t	a	g	e	r	e	z
7	a	o	d	■	v	a	k	■	n	e
8	n	■	o	f	i	s	■	r	e	n
9	s	■	r	o	e	■	s	o	d	i
10	i	t	■	t	r	e	i	d	■	g

AR REDERIEN

Savet e oa tabut diwar ranna eur bae, diwar ranna diou bae zoken, an hini vihan hag an hini vras, pae redadeg an deiz ha pae redadeg ar bloaz.

— Me 'am eus gounezet ar bae genta eme ar C'had, ha just awalc'h eo, peogwir dumañ an tiad a bez, tad, mamm ha bugale a zo rederien ; ouspenn, d'am c'huzulia em eus va holl gerent, i rederien ive.

Gwelout avat ar velc'houedenn krogennek o tistaga an eil pae a gavan bras.

— Naren, a zisplegas ar Pal Emgaout a oa bet test eus ranna ar paeou. Ret eo derc'hel kont eus evez ha youl vat pep reder. Meno meur a varner a enor eo, ha va hini me ive. Ar velc'houedenn, gwir eo, he deus lakaet c'houec'h miz evit treuzi pazenn an nor ; hogen kement a gas a oa ganti... m'he deus torret he morzed, ar baourkaezig ! Kaeroc'h, ar redadeg he deus graet hep arzao, he zi war he c'hein.

Talvezout a ra derc'hel kont a gement-se hag en abeg da se eo bet roet dezi an eil pae.

— Me ivez eme ar Gwennili a c'hellfe lavarout n'eus bet den gweñvoc'h egedoun war an nijal hag an darnijal. Dre holl vroioù ar bed ez oun tremenet.

— Ya, ho kwalleur eo eme ar Pal : re hir e chomit da strani ; mall hoc'h eus da dec'hout etrezek ar broioù estren pa zeu ar goañv er vro-mañ. Ne garit ket awalc'h ho pro c'henidik.

— Ha ma chomfen epad ar goañv duhoñt el lagennou, da gousket, neuze marteze e rafec'h stad eus va youl vat ?

— Ya, nemet e tigasot d'imp eur paper sinet gant grac'h al lagennou evit diskouez ez hoc'h chomet eno c'houec'h miz da vori.

— Komzomp dereat eme ar Velc'houedenn, gounezet mat am eus an eil pae. Gouzout a ran ervat, an aon nemetken eo en deus lakaet ar c'had da redek ha da sachha he skasou diwar hent ar chas. Me avat am eus redet hervez va c'houstiañs, hag en eur ober va dever eo ez oun bet mac'hagnet. Ma tle ar bae genta mont gant unan bennak, ganin-me eo a gredan. Koulskoude eus ar bae ne ran forz ha doñjer a ra d'in tabutal. » Warlerc'h ar ger-man he tufas.

— Gouest ez oun da ziskouez a lavaras ar Maenleo, unan eus brudeta barnerien ar redadeg, eo bet rannet ar paeou hervez ar reiz vat. Ouspenn an holl a veul va barnedigez, seiz gwech araoù an dro-mañ, oun bet dibabel evit ranna ar paeou hag en taol-mañ nemetken e klemmer ac'hanoun. E pep ranne- rez em eus graet an dibab en eun doare heñvel. Evit ar bae genta em eus kontet lizerennou an ABK. En doare-mañ, merkit mat : en eur loc'h eus A, G eo ar seizvet lizerenn ar c'had he deus bet seiz vihan, ar c'had a dle beza da genta.

Diou wech seiz a ra pevarzek. Pevarzek nemet tri a ra unnek. An unnekvet lizerenn eus an ABK, en eur zont war gil eo M. M eo lizerenn benn melc'houedenn. Setu an eil pae. Kenta tro e loc'hin eus M, M he devo ar bae genta hag A an eil. Ret eo heulia eur reolenn striz evit barn mat. Ha strisoc'h reolenn d'am meno, n'eus ket.

— Me am befe roet ar bae genta d'in va unan, ma ne vijen ket bet e strollad ar varnerien a lavaras an azen. N'eo ket awalc'h derc'hel kont eus herrder pep reder, ret eo c'hoaz ober stad eus perziou mat pep hini anezo. Lavarit d'in amañ ha war ar sachha araoù pe adreñv petra a zo barrekoc'h eget eun azen ? En dro-mañ koulskoude n'eo ket fellet d'in barn en doare-se na zoken merkout he deus ar c'had

graet lammou-treuz evit lakaat ar re all da goll o hent. En dra all pouezusoc'h c'hoaz a ranker da verkout ha d'ober stad outañ : kened pep hini eus ar rederien. Gant kalz plijadur eo e welan dishouarn ar c'had, va diskouarn va-unan p'oan bihanik a gav d'in gwelout enno : diskouarn hir, diskouarn voutlouz, diskouarn gaer. Setu perak em eus roet d'ezi va mouez.

— P'z eme ar Gelienn.

Ne ket c'hoant prezek eo am eus ; eur ger koulskoude a garfen da lavarout.

Meur a c'had a zo bet disalanet oc'h esa dont war va lerc'h.

N'eus ket pell zoken unan eus an orin, yaouank eun tammig, gwir eo, a dorras he diouc'har adreñv o klask derc'hel penn d'in. Azezet e oan war bazenn marc'h-du an treñ, hag evel a ouzoc'h, eno eo e weler ar gwella, petra eo lakaat herr. Ar c'hadig ma komzan anezi a oa kalz em raok ; ne sonje ket zoken edon war he lerc'h.

A daol-trumm e vennas ober eul lamm-treuz, p'en em gavas warni a-benn-herr ar marc'h-du pounneraet c'hoaz gant va fouez kelienn.

Torret krenn d'ezi he divesker, ar c'had a chomas astennet war an hent-houarn, me avat a gerzas larkoc'h. Daoust ha n'eo ket aze eun trec'h sebezus ? A dra-sur. Ha va divesker-me n'int ket bet eun tamm chatiet.

— Me a sonj a lavaras neuze ar C'Harz-spern hep sevel re he mouez (mut e chom peurlies), me a gav d'in, emezi, eur bann eus an heol a sked ken brao warnoun, me a gav d'in eur bann eus an heol-se eo a dlefe beza gbunezer, ar bae genta. Treuzi a ra, en eun taol-lagad, an ec'honder a zo etrezomp hag heñ. Hag hini eus ar varnerien n'eo diwanet ar sonj-se en e empenn. Ma vijen an heol, e lakafen va bannou

da darza war benn pep hini anezo. Neuze da vihana e kollfent ar pezh a chom ganto a skiant vat. Nann, en aner e vefe, foll awalc'h e kavan anezo holl.

— Gant piou eo aet ar bae genta eme ar Vuzugenn en em roet da gousket a-greiz redek ha dihunet nebeut a oa, ha petra eo ar bae ?

— Aotre da vont evit netra en eul liorz, kaol ennan ha trevadou, a respontas an Azen. Me eo am eus kin-niget ar bae ; ar c'had difazi oa, a dlee beza da genta ; ac'hano doare va dibab.

Bremañ, ar c'had a zo en he c'haol, ar velc'houdenn krogennek azezet war voger al liorz, brao etouez ar c'hinvi hag heol dezi pa gar. Ouspenn dibabet eo bet ar velc'houdenn evit beza rener ar varnerien. Hirviziken a lavaro hep fazia piou eo ar buana. Mat eo kaout ato eun expell anaoudek war bep tachenn...

Ha bremañ e c'hedan kalz eus ar redadegou da zont.

An abadenn genta a zo deraouet ken brao !

Troet diwar Andersen gant Alan.

Lavarennou bugale

Er skol, e-pad ar gentel war an traou.

An dimezell. — Dalc'hit sonj eta va bugale eus ar pezh emañ o tont da lavarout d'eo'h : Ne vez kavet ar gloan nemet war gein an denved.

Noela (8 vloaz) o sevel he biz, eun aer feuket. — « O dimezell, kavet a vez ivez gloan war o c'hof.

Ar Paour hag e Donkadur

Gwechall goz e oa eur paourkaez den hag hen reuzeudik dreist lavar. Neuze, eun devez e lakas en e benn kuitaat e di ha mont da glask e Blanedenn. Mont a reas da di eun den pinvidik eus ar vro da c'houlenn mil drac'hm digantañ « evit mont da glask va Flanedenn » emezañ. Da genta holl e kavas an den pinvidik e oa iskis ar goulenn graet outañ : koulskoude e respontas d'ar paourkaez den penaos e rofe awalc'h arc'hant d'ezañ, hogen ne c'helle rei nemet pemp kant drac'hm hepken. Ar paour ne felle ket d'ezan kemer anezo, mont a reas en-dro d'ar ger hag e tisplegas d'e wreg penaos en doa nac'het kemer ar pemp kant drac'hm.

— Fi d'an doustigenn ! emezi, patatezenn 'zo ac'hanout ! N'a peus ket kemeret anezo ?

Hag hen sevel neuze ha mont a-darre da di an den pinvidik da c'houlenn ar pemp kant drac'hm digantañ. Hemañ a respont d'ezañ, avat, penaos, goude beza graet mal e sonj, n'en doa ket pemp kant drac'hm da rei d'ezañ, hogen tri c'hant hepken. Ar paour a lavaras neuze ne c'helle ket kemer anezo, ne oa ket awalc'h evitañ. Mont a ra kuit hag en-dro d'ar ger da zisplega d'e wreg penaos e yae kont. Houmañ avat e teuas drouk enni hag, en eur dapout krog er skubelenn, e lavaras d'ezan :

— Kae, koz letern ! ha kemer digantañ kement hag a roio d'it, ha pa vefe kant drac'hm hepken !

Hen a yeas evit an trede gwech da di an den pinvidik hag e c'houlennas an tri c'hant drac'hm digantañ.

— Goude ober va c'hontou, a respontas an hini

pinvidik, ne c'hellan ket rei tri c'hant drac'hm, hogen kant hanter kant hepken.

Ar paourkaez den a gemer anezo ha mont a ra d'ar ger. Rei a ra hanter kant drac'hm d'e wreg evit mizou an ti ha dao en hentou.

Dre goadou ha menezioù e redas da glask e Blanedenn. Kavout a reas anezi en diwez, kousket din-dan eur wezenn vras. Eul landreant ha lous a hini a oa. He saludi a ra ha goulenn a ra diganti piou eo. Hi a respont :

— Me eo da Blanedenn. Labourat a rez, met ne ya ket war wellaat an traou ganit peogwir azezet oun a-hed an deiz a-bez. Ma trofe ar voull ganit, n'az pefe biskoaz awalc'h ha me n'am befe repu ebet ken. Neuze, n'az lezan ket mont war wellaat. M'ac'h eus tizet kaout kant hanter kant drac'hm digant an hini pinvidik, n'eo ket gras d'in me eo, bez e oan d'ar mare-se dalc'het gant eur gefridi.

— Ha gant peseurt kefridi e oas dalc'het 'ta ? e trouc'has ar paour.

— O paouez dihuni e oan ha c'hoant staota am boa, ret e oa d'in eta dibrenna hag adpenna va bragou, hag evit-se n'oun ket bet evit mirout ouz an den pinvidik rei d'it ar c'hant hanter kant drac'hm a c'houlennes digantan, ha bremañ emaout amañ o terri va fenn d'in.

Ar paour a ginnigas neuze d'e Blanedenn rei d'ezi an hanter eus an arc'hant gounezet, hogen ne felle ket d'ezi kaout arc'hant.

— Gwelloc'h eo ganin mont da gousket ! emezi.

Ar paourkaez den a yeas kuit neuze, rannet e galon gantañ. Ez eas dre an hentou da glask Blanedenn an den pinvidik. He c'havout a reas en diwez. Houmañ avat a oa noz deiz o labourat. He saludi a ra ha goulenn a ra diganti piou eo.

— Planedenn an den pinvidik oun, a respont houmañ, hag evitañ eo e labouran.

— Neuze, az pedi a ran, Planedenn gaez, da zont ganin da gavout va Flanedenn-me, da rei aliou d'ezha da bedi anezi d'ober eun draig bennak evidoun.

Mont a rejont o daou ha pedi e rejont a gevret Planedenn an hini paour, hogen en aner. Gant o holl bedennou hag o holl gomzou, ne oant ket kat da heja he leziregez a-ziwar he diouскоаз.

Kounnar ruz a savas e penn ar paourkaez.

— Planedenn hudur a zo ac'hanout ! emezan en eur baka krog en e vaz, strouilhenn, me a zesko d'it an ton !

Hag hen rei eur c'houez dereat d'e Blanedenn ken ma oa he c'horf blonset eus an nec'h d'an traon.

Distrei a reas ar paour d'e vro, hag, an deiz ma tegouezas en e geriadenn, e kavas an den pinvidik hag hemañ a lavaras d'ezañ dont da labourat en e di. Hen ober a reas ha, diwar neuze ez eas an traou war wellaat gantañ. Abarz nemeur ez eas mat-tre ar bed gantañ ; eus paour e teuas da binvidik hag e vevas mat, ha ni gwelloc'h c'hoaz.

*Mojenn troet diwar ar gresianeg a vremen
gant MILIN AR MEE.*

SPERED LEON

Ar person koz a zo bet dalc'het war e wele epad ar sizun dremenet gant ar boan c'houzoug tapet gantan penaos ?

N'ouzer ket mat awalc'h — Epad an amzer se ar c'hloc'her a lavare ar pedennou diouz an noz e lec'h ar person — Ar barrozioniz ne brizent ket kalz mont da selaou ar c'hloc'her — Perak n'ouzer ket muioc'h.

Hogen, er sul warlerc'h pa savas, pare klok, ar person er gador-sarmon e stagas da lopat war e barrozioniz.

« Perak, emezan, oc'h chomet hep dont holl d'ar pedennou diouz an noz epad va c'hlenved ?

Daoust ha n'eo ket koulz pedennou ar c'hloc'her ha va re ?

Mat, eme Herve goz, e reor harpet gantan ouz ar gador-govez, hag e chapeled en-dro d'e viz-meud, gwelloc'h marc'hat int ive.

Klevet gant Herve goz eus bro Leon.

Eun dleat ? ? ?

Eur blijadur ! ! !

*Seni gant biniou pe vombard
Goulenn benvegou ha kuzul gant
« Kenvreuriez ar viniouerien »
96, Straed ar Poteau — PARIS (18^e)*

C'houez ar gouez

Matao Kerino, baraer e kêr-Wened, a zo outañ eun diael a fogaser.

Evel just, n'en deus ket e bar evel chaseour. Gedon, konikled, klujiri, kefeleged, driski, goelini, brini, pennou-ruz, houidi gouez, pluñv pe vleo, ne chom hini war e lerc'h. Emezañ.

Hogen, gouzout a ra ivez an holl eo berrwel Matao. Tenna 'ra evel-doun, da lavarout eo fall-du. N'eus den, ouspenn, ha ne oufe e vez lazet (?) gantañ e jiboes, lakaomp... e stal ar c'higer-moc'h pe, c'hoaz, gant ar bigrier.

Na petra 'vat ? Graet e vez van d'e gredi...

Dilun da noz, e tegoueze en ostaleri « Skeudenn Santez Anna », war marc'had al loened. Edo azezet ouz eun daolig, goullo e sac'h war e gein, eur chaseour all, Sulian Dalido, marc'hadour glaou.

— Salud, Sulian. Mat ar pernod ?

— Salud, Matao. Diskenn a ra war-lerc'h seurt galoupadenn.

— Chase 'z eus bet, Sulian ?

— Kaoe'h-ki, ya ! ha te, Matao ?

— O, me ! treut !... an tammig gad-mañ, netra ken. Hag e taole ar C'herino war an daol eur pez mell gad lart-toaz.

Sellout a reas Dalido ouz preiz egile gant avi hag estlamm. Neuze, o vont d'ar c'had, e tigoras he malvennou gant e zaou viz, dre m'he c'houese flour ha goustad. A-benn eur reuziad, e troe ouz Matao Kerino. Eur prenn en doa graet d'e vourenn, hag heja 'rae e benn :

— Ma, paotr ! emezañ, houmañ oa poent bras d'it he laza.

Youenn DREZEN.

Beva

Eur vigoudenn goz, kramennet ha roufennet he dremm, ha kruketa he c'hein, ken na oa, a oa azezet, o tommheolia, hec'h-unanig, harpet war he baz, e traoñ diri mein ar groaz a zo savet e penn an hent geot a gas da zismantrou maner Lestiala, e Plomeur.

Hag e c'hoarze outi hec'h-unan. Hag e c'hoarze, siouaz d'ezi, a galon vat, ken na vere an dour diouz he daoulagad :

— 'Ve, moereb ! Me lavar e c'hoarzez kalonek.

— Ya ! va faotr bihan ! Gant ar joa da veza beo !

Youenn DREZEN.

LEVRIOU NEVEZ

« Tud brudet hor Bro-ni » eo ano al levriou nevez embannet gant « Dihunamb » e gwenedeg.

Plijus ha kentelius war eun dro eo evidomp anaout strivadennou hag oberou ar re o deus stourmet araozomp evit Breiz ; en eul lenn buhez Janed Flamm, Pontkalleg, Nominoe h.a. e kemerer nerz kalon da gendalc'h gant al labour. Ma kaver meur a skoilh war an hent, int ivez o deus bet da enebi ha da stourm kalonek, betek da c'houzanv ar maro.

Eun dra avat a gavomp re alies siouaz ! Kalz eus tud brudet hor bro ni n'o doa nemet nebeut tre a emskiant vrezon. Ma o dije lakaet o galloud da zifenn ar vreizadelez ha nann da zifenn roue Bro C'hall evel Kadoudal, pe da enebi outan evel Janed Flamm pe Pontkalleg, neuze o dije graet eul labour vreizek hag e vije chomet eun oberenn badus war o lerc'h.

Kadoudal zo eur skouer splann eus an dallentez-se. Dispignet en deus e nerz evit ar roue Loeiz 18 daoust d'an dianaoudegez en deus bet da c'houzanv eus e berz. Ma c'helle e spered fazia, e galon avat a chomas eeun hag hael. Nac'h a reas an arc'hant hag an enoriou kinniget d'ezan gant Napoleon kent ne vije dieubet e gamaladed. Pa voent barnet d'ar maro, heñ a felvezas gantañ mont ar c'henta d'ar chafod. Ma c'hellfe beza lavaret ac'hanomp ar pez a lavare Napoleon eus Kadoudal : « ar Vreiziz a zo tud kalonek », neuze Breiz a vefe adsavet hep dale, ma lakafent o nerziou da stourm eviti.

M. M.

Gwalarn

Eur geriadur bras brezoneg-galleg, unan bihan galleg-brezoneg a vo embannet hep dale gant gwalarn. D'ar re a fell d'ezo kaout ar benvegou-man da studia ar brezoneg, koumananti da walarn, rak ne vo moulet nemet evit ar goumananterien

Koumananti da : L. Nemo, 10, rue Jean-Mace, Brest (C.C. 12110 Rennes).

Gwalarn Niv 112-113 zo kendalc'h « Istor ar bed » oberenn veur Meven Mordiern.

Goulenn a reomp gant hol lennerien kas d'eomp anoioù tud eus o anaoudegez, a gar ar brezoneg, ha gouest da goumananti da SAV.

Respont d'ar gerioù kroaz

O deus kavet respont ar gerioù

Kroaz niverenn 9 :

Dim. Mevel ; ao. Chalier ; ao. G. ar Moal ; ao. Loisel.

KER-VREIZ

Ker-Vreiz eo ano ar c'hevredad nevez savet e Pariz a ratoz evit klask boda en hevelep lec'h eun nebeut oberiadurioù breizek a zivout ar yez, an arzou, an arboellerez... hag all, a oa betek-hen strewet a zehou hag a gleiz e Pariz.

Evit tizout e bal Ker-Vreiz en deus feurmet eur rannidi a-rez an douar e *43 stread sant Placid, Pariz* hag eno bremañ :

— e vez bodet strollad SAV bep eil yaou da noz

— emañ diazez an diou skol vrezonek : kelennerien. An AA. Berthou ha Daniel

— e vez kelennet istor Breiz gant an Aot. Delaporte bep eil yaou.

— e vez desket koroll d'ar meurz gant strollad Nevezadur.

— ez eo bet digaset al levraoueg vrezonek digor d'ar sadorn adalek 4 eur hanter betek 7 eur.

— en em vodo kelc'hiou studi o pledi gant eur gundenn vrezek bennak.

— en em vodo kevrennad Pariz Breiz Alao.

SAV

Setu aman ar c'hudennou a zo bet pleustret warno e bodadennoù SAV abaoe deiz kenta ar bloaz.

Bro Pagan gant an Hir.

Boazioù hag henvoazioù eus hor bro gant Tillenon.

— Bro C'hres gant ar Mee.

— Displegadenn war levrioù Meven Mordiern anvet « Prederiadennou diwarbenn ar yezou hag ar brezoneg », gant Trelorn.

An Herberc'htiez e Bro Saoz gant Koulouarn.

Kudenn Vreiz gwelet gant eur brezoneger gant Alan.

GERIOU KROAZ

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1										
2										
3										
4			■				■			
5				■					■	
6					■					
7				■						
8			■			■	■	■		
9		■							■	
10										

I. — A-DREUZ

1. Tenna war eun den bennak gant eur fuzuilh ken bihan ma c'hall beza laket en eur c'hodell. —
2. Tud hag a vale er penn kenta hag a ziskouez an hent d'ar re a zeu war o lerc'h. — 3. Tabuterezed hag a vez atao o randoni. — 4. Ger-mell (Da veza laket dirak eur vogalenn pe dirak eur ger hag a benn dre n, d, t pe h) — Toull en eur c'hae — Pa vez boulc'het e vez dleet heñ kas da benn, betek an talar, araok dizoc'ha. — 5. Troc'h an eost ! (Hag ivez eur roued evit meilhetat (da laret eo, evit tapout meilhed) — Eur vro kelc'hiet gant dour. — 6. Mamm Ismaël — A c'hourdrouze (e gwenedeg). — 7. Pep ti en deus e hini — Kas a reont ar saout d'ar foar hag ar chas d'ar groug. — 8. « Gwenn-ha-Du » en deus meur a hini en e sac'h — Diou lizerenn eus ar ger « run ». — 9. Plac'h dimezet — Eus ar verb « beza ». — 10. Renkennadou.

II. — A-HED

1. Perc'henn listri a genwerz pe a besketaerez. —
2. Tachennou e lec'h ma tiwan stañk eur blantennig dreinek hag a daol frouezennou bihan du, askornek, ha treñk-put. — 3. Ar gelaouenn « Sav ! » a ro d'an holl Vreiziz eun hevelep kemennadur evel hemañ, ha, zoken ar memez hini — Eun nebeudig. —
4. Kentano fentus roet da galz a C'hallaoued, dreist-holl e touez al lamponed a vev en izelrummou hanvel ganto « ar c'hreiz » — Ragano personel hag a vez laret hepken d'an dud a anavezet mat. — 5. A freuze an douar troet — Daou a zo war benn ar vuoc'h, pevar a zo en ti, tregerni a ra pa vez c'houezet ennañ, divogedi a ra pa vez chechet warnañ, ha tañfoeltret e vez gant an arc'hant a vez warnañ pa vez tizet gant ar peziou. — 6. A erree hag a starde gant eul liamm graet gant kroc'hen kivi jet — Lakit eun « n » muioc'h warlerc'h an diou lizerenn-mañ hag ho po ano eur wezenn gaer. — 7. Liamm — Hemañ a vez mestr d'al lestr kercent ha ma vez taolet er mor — Stagell pe rakverb. — 8. Merc'hed ho preur pe ho c'hoar, hag ivez, e Breiz, merc'hed ho kenderv pe ho kenitervez. — 9. Troer neud — A vo a zoare (Gant kemmadur el lizerenn genta). — 10. Lec'hiou gwarezet.

Eveziadenn. — Evit dibuna gerioù kroaziet eo ret kaout dindan an dourn « Gériadurig » Ernault.

Dihunamb

Dastumadenn vizek e brezoneg Gwened Sorbien-nou, pennadou, gwerzioù Niverenn da welout evit netra. Koumanant bloaz 14 lur.

Rener LHERRIEU, *Henbont* (Morbihan).

BRETONEZ

ha

MIGNONED LENNERIEN

Holl da zor Vanves da dremen hoc'h amzer vak

Ha perak ?

Eno, selaouit va breudeur,
evit hoc'h ebatou ez eus eul liorz-veur
evit ho marc'hadou'mañ ivez « Foar ar c'houden »
evit ho tigemer e vo ken laouen

VIKTOR SALAÜN

(eus Gwitalmeze)

EN E OSTALERI

18, Avenue de la Porte de Vanves

Pellgomzer Vaugirard 03-94 (métro : Vanves)

C'HOARI BOULLOU, BILHARD, KARTOU HAG ALL...

— EVAJ FRESK EUS AR GWELLA —

SISTR MAT EUS FOUEN

AVALOU-DOUAR FRITET. — KREMPOUEZ. — MESKL

Diskenn ar Vrezoned —————

————— **dieub glas ha ruz**

Moulerez 17, ru d'Algesiras, Brest.

Ar Merour : MAZK.

TI-LOUZOU AR POST

Marsel AODIG

(apotiker eus skol-veur Pariz)

4, Str E. CRESSON (18 Bali Orleans) PARIZ (XIVe)

LOUZEIER-MERK

LOUZEIER KEMENNET GANT AR MEDISIN

DROGEREZOU

C'HOUEZ VAT, SOAVON, HAG ALL...

Kaset e vez ar varc'hadourez da di an dud

Pellg. SUFren 30-35

BREZONEG EN TI

ON PARLE FRANÇAIS

~~~~~  
*It da zebri da di*

## JOS-BEUZEN

(eus ar C'hlostr-Pleyben)

27, rue Vandamme (e kichen Montparnasse)

*traou mat ha marc'had mat*

KRAMPOUEZ, STRIPOU, KIG SAL,

YOD KERC'H d'ar gwener

« Eun digemer eus ar gwella d'ar vrezonegerien »  
~~~~~

◇
VERNOL
◇

LIVADURIOU — LAKENNOU — GWERNISOU

eus ar pep gwella, prizet

gant an disavourien, ar garroñserien, ar givijerien

hag an holl

... hag oberiet gant Brezoned !

56, rue d'Epinay — Argenteuil (S.-et-O.)

“ Aux Enfants de la Bretagne à Paris ”

ti

YANN POSTIK

(eus Plouganou)

37, Bd Edgar-Quinet ha 24, rue du Départ

Eno e Kavot ar Vretoned a dremen e

« Gare Montparnasse »

Eno e vez atao sistr eus ar Vro ha Krampouez tomm

« Eun digemer mat evel er gêr »

Pellgomzer : Danton 68-72

“ YANN ”

Ma fell d'eoc'h ad-kavout Breiz-Izel e kreiz Pariz

it da welout

“ TANT FIN ”

ar grampeuzerez vrudet

(Limbourg eus Pont-Aven)

56, rue du Montparnasse

a roio d'eoc'h ouspenn gwella traou ar vro da zebri

« Da belec'h ez imp da goania fenez »

da di **“ TANT FIN ”** evel just

E TI

HAGNAU-SALAÛN

Keginer loreet (eus Laniltud)

7, rue Bachaumont, PARIZ (2e)

Pell gomzer Central 52-02

Diskenn ar Vretoned lipous

Predou gant danvez eus an dibab

Gwin chablis — Beaujolais — Muskadet hag all

Sistr a Vreiz — Melc'houed-krogennek a Vourgogn

Farz-forn bemdez

Breiziz pa vlot e Paris it da zebri da di :

PER KUDENNEC

CELTIC-BAR, 5, rue de l'Ancienne Comédie (6e)

Eno e kavot boued mat, sistr mat eus ar vro

ha brezonegerien da servija ac'hanoc'h

Priz ar pred : 2 skoed

OBER : Skol vrezonek dre lizer

Skriva d'an Dim. GOURLAOUEN, 30, r. de la Corderie

DOUARNENEZ

Skrivit da « SAV ». Laouen e tigemerimp ho liziri

MAZE, P. R. BUREAU N° 23, PARIS

" S A V "

Kelc'hgelaouenn drimiziek

(quarterly — revue trimestrielle)

koumanant bloaz : 10 lur

Kas an arc'hant d'an Aotr. Daniel
9 ter, rue de Rouvray, Neuilly (Seine)

C. C. 1902-50 Paris